

SOCIETATEA MUZEULUI ARDELEAN LA 160 DE ANI

Expoziția organizată cu prilejul aniversării a 160 de ani de la înființarea Societății Muzeului Ardelean prezintă o parte din documentele, cărțile și manuscrisele Societății păstrate în cadrul Colecțiilor Speciale ale Bibliotecii Centrale Universitare "Lucian Blaga", intenționând să evidențieze bogăția acestei colecții. Scopul expoziției este de a pune în lumină activitatea entuziastă din anii care precedă formarea *de iure* a Societății, precum și momentele solemne prilejuite de înființarea propriu-zisă, care au avut un efect profund de mobilizare în viața societății transilvănene. Formarea și îmbogățirea colecțiilor acestei noi instituții culturale s-a datorat într-o măsură considerabilă donatorilor generoși, iar o parte a documentelor care surprind acest aspect se află în arhiva Muzeului Ardelean păstrată în biblioteca noastră.

Materialele prezentate evidențiază, în principal, formarea și dezvoltarea bibliotecii Societății Muzeului Ardelean și sunt organizate tematic în șase secțiuni.



Prima secțiune cuprinde documente, manuscrise și materiale iconografice (o stampă și o fotografie) care ilustrează constituirea Societății. Este bine cunoscut faptul că încă de la dietele din anii 1841-43 s-a formulat ideea fondării unei societăți muzeale transilvănene.

Pentru a scurta tratativele purtate cu curtea de la Viena în această privință, contele Imre Mikó a oferit vila sa de pe strada Also-Szén (ulterior strada Mikó, astăzi Clinicilor) ca loc de păstrare a colecțiilor. Stampa expusă, probabil opera gravorului Vilmos Kühn, prezintă tocmai vila Mikó.

Eforturile organizatorice au permis un nou avânt în martie 1856 odată cu expunerea publică a scopurilor Muzeului Ardelean, care a generat o întreagă mișcare de mobilizare ce a depășit granițele Transilvaniei, fiind primite încurajări și din exterior. Un exemplu în acest sens este marșul în manuscris, cu o realizare excepțională din punct de vedere estetic, compus de Peter Wittek din Salzburg ca un apel muzical solemn pentru înființarea Muzeului Ardelean și dedicat lui Imre Mikó. Din tratativele purtate cu autoritățile habsburgice sunt expuse două documente. Unul dintre ele este scrisoarea guvernatorului Karl Schwarzenberg, din 28 mai 1856, prin care înaintează lui Imre Mikó o serie de propuneri privind numele viitoarei Societăți. Și

regulamentul acesteia a fost subiectul unor dezbateri, fiind rescris în repetate rânduri pentru a obține aprobarea Curții Vieneze. Exemplarul de lucru expus lasă să se întrevadă o serie de aspecte problematice care au necesitat reformulări. Secțiunea continuă cu două discursuri ale lui Imre Mikó, cunoscute și prin ediții moderne. Cel dintâi demonstrează continua muncă de organizare, fiind rostit la prima ședință a comitetului fondator (3 mai 1857), iar al doilea este discursul ținut la 23 noiembrie 1859 în deschiderea adunării constitutive a Societății Muzeului Ardelean. Același moment este prezentat și printr-o filă din protocolul adunării, păstrat în arhiva societății. Tot de aici provin consemnările numărătorii voturilor pentru comitetul de conducere, dintre care sunt prezentate publicului cele privitoare la alegerea președintelui, alături de fotografia acestuia realizată de fotografii clujean Ferenc Veress, și la alegerea bibliotecarului, în persoana lui Károly Szabó. Mikó a încercat în repetate rânduri să-l aducă pe Szabó în Transilvania, convins că prin munca lui viața intelectuală transilvăneană are numai de câștigat. O demonstrează corespondența celor doi, din care în expoziție se regăsește scrisoarea trimisă de bibliotecar după aflarea rezultatului votului în care își exprimă recunoștința pentru postul obținut și determinarea de a se pune în slujba științei. Szabó este cel care a formulat ideea bibliografiei cărții maghiare vechi încă înainte să ocupe această poziție, dar munca efectivă în acest sens a început și a fost realizată în biblioteca Muzeului Ardelean.



Seria documentelor referitoare la formarea Societății se încheie cu un frumos manuscris, o odă dedicată președintelui Societății, Imre Mikó, scris de juristul poet Sámuel Felszeghy.

Al doilea grupaj al expoziției cuprinde o serie de documente din corespondența instituțională a nou înființatei Societăți. De altfel, în momentul constituirii, rolul acesteia în viața intelectuală a Transilvaniei se manifesta deja, fiind recunoscut de la persoane particulare până la instituții științifice, în special maghiare. În corespondența din anul 1860 se regăsesc multe scrisori de felicitare, de sprijin și de donație, dar crearea relațiilor instituționale a rămas o prioritate și în perioada următoare. Scrisoarea a doi preoți din Vésztő (județul Békés, Ungaria), al căror nume a fost ascuns în interiorul plicului, stă drept dovadă pentru contribuțiile individuale, iar colaborările instituționale sunt exemplificate prin scrisorile de felicitare primite de la Academia Maghiară de Științe, Muzeul Național Maghiar și Societatea Maghiară de Geologie. Pentru relațiile cu mediile intelectuale

ardelene am expus două scrisori: prima, expediată de Joseph Trautsch, președintele Verein für Siebenbürgisches Landeskunde din Sibiu, iar a doua,



scrisoarea de mulțumire a comitetului Muzeului Ardelean pentru donațiile oferite de către episcopul ortodox Andrei baron de Șaguna. Ciorna unei scrisori redactată în trei limbi ilustrează încercările de a stabili și relații externe, aceasta fiind trimisă către instituții germane, franceze și engleze (concretizarea unora dintre aceste colaborări este demonstrată de corespondența anilor următori).

Este important de menționat că Societatea Muzeului Ardelean deținea colecții, în special o bibliotecă, înainte de înființarea propriu-zisă. Contele Iosif Kemény a oferit încă din 1841-43 biblioteca lui pentru un viitor Muzeu Ardelean. Aceasta a fost adusă de la proprietatea contelui de la Lunca la Cluj în 1857, când Sándor Bethlen a oferit parterul palatului său de pe strada Kogălniceanu pentru bibliotecă. Fiind îndeplinite condițiile cerute de familie, se putea începe transportarea cărților – raportează Ferenc Pintzkéri, administratorul bunurilor văduvei lui Iosif Kemény în data de 7 iulie 1857 – fapt care se și întâmplă în luna august, când potrivit legendei biblioteca a fost adusă în 36 de căruțe. Din bogata colecție a lui Iosif Kemény am ales să prezentăm două lucrări. Cea dintâi este calendarul lui Paul Eber pe anul 1571 cu însemnările lui Ștefan Bathory, legat împreună cu un studiu de 22 file a lui Kemény pe această temă, în manuscris. Donația lui a îmbogățit simțitor și Biblioteca Maghiară Veche, din cadrul căreia este expusă o tipăritură relativ timpurie (1559) în limba maghiară, apărută la Cracovia: *Choronica* lui Istvan Szekely.

Sámuel Kemény, urmând exemplul vărului său, a donat și el către Muzeul Ardelean arhiva și biblioteca lui de 10.000 de volume, care au ajuns în 1860 la Cluj. S-au întocmit liste cu cărțile acestuia și a fost purtată o corespondență cu privire la aducerea bibliotecii la Cluj, în expoziție fiind prezentată scrisoarea lui Henrik Finaly către Sámuel Kemény din 17 ianuarie 1860. Din biblioteca propriu-zisă este adus în atenție un exemplar al Bibliei tipărite de Albert Szenci Molnár, apărută la Amsterdam în anul 1645, care potrivit supralibros-ului și însemnărilor a aparținut principesei Anna Bornemisza. Dintre manuscrisele lui am expus opera lui Péter Apor în copie contemporană, care prezintă în versuri numele nobililor transilvăneni, în prima parte până la 1676, iar în a doua, până la 1741.

Colecția lui György Aranka, un savant cu formație iluministă, fondator al Societății Transilvănene pentru Cultivarea Limbii, a fost cumpărată inițial de

către Academia Maghiară de Științe. Întoarcerea acestora în Transilvania a precedat din nou constituirea Muzeului Ardelean. Schimbul de scrisori pe această temă, păstrat în caietele de corespondență ale lui Mikó, dovedește existența unei concepții clare care ghida dezvoltarea bibliotecii. Dorind recuperarea și integrarea unei colecții care s-a format pornind de la scopuri ce corespundeau viziunii sale pentru un viitor Muzeu Ardelean, Mikó a fost dispus să restituie Academiei prețul plătit pentru bogatele fonduri de izvoare istorice și opere literare. Dintre acestea, în expoziție sunt incluse un volum de versuri manuscrise, în care a fost legat manifestul tipărit al Societății Transilvănene pentru Cultivarea Limbii, și traducerea unei piese de teatru al lui Domokos Teleki cel tânăr, pe care autorul intenționa să o publice și pe care dedicat-o și donat-o societății lui Aranka.

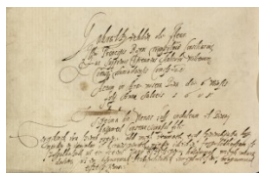
A treia secțiune prezintă modalitățile de dezvoltare a bibliotecii după înființare. Dorința entuziastă de a contribui cu donații din primii ani transpare din evidențele întocmite, exemplificată, pe de o parte, prin lista de cărți ale lui János Baricz din Sfântu Gheorghe, dintre care am expus *Ierbarul* lui Péter Juhász Melius, și, pe de altă parte, printr-un document similar din anul 1860. Dintre lucrările înregistrate în această doua listă, în expoziție e prezentat un manuscris în limba română cu grafie chirilică, cuprinzând tâlcuirea Apocalipsei, donația preotului greco-catolic din Țigmandru, Mihai Aldobolyi Nagy. Însemnarea acestuia lipită pe coperta cărții arată că menirea Muzeului Ardelean a fost înțeleasă și a atins nu numai sufletele ungarilor. Cu referire la dezvoltarea și problemele bibliotecii a fost întocmit în fiecare an un raport al bibliotecarului către Adunarea Generală, publicat ulterior în *Erdélyi Múzeum Évkönyvei* (*Anuarul Muzeului Ardelean*), iar mai târziu în periodicul *Erdélyi Múzeum* (*Muzeul Ardelean*). Raportul pentru anul 1871 s-a păstrat și în manuscris. În acesta, Károly Szabó consemnează, printre altele, și donațiile anului, dintre care expunem două lucrări de la Imre Mikó. Una dintre ele este o carte pietistă în traducerea lui István Huszti Szabó, a cărei valoare se datorează mai ales legăturii: coperti învelite în catifea verde, cu ornamente de argint aurit și cu stema princiară a lui Imre Thököly. Se alătură colecția de diplome a lui József Benkő, „principalul cercetător al surselor istorice”, după cum îl consideră însuși Mikó cel care a realizat și copia. Același raport menționează și donația lui Imre László Bolics, guardianul mănăstirii minorite din Aiud: cartea lui János Laskai despre Esop, un exemplar unicat.



Un alt mijloc de dezvoltarea bibliotecii era schimbul. În expoziția noastră sunt incluse două liste de cărți oferite pentru schimb, ambele cuprinzând cărți vechi maghiare foarte valoroase, de la juristul și culegătorul de folclor Elek Filep, respectiv de la Colegiul Reformat din Cluj. Schimbul s-a realizat cel puțin parțial, după cum dovedesc cărțile expuse în continuare.

Biblioteca s-a îmbogățit și prin cumpărarea unor importante colecții familiale. Achiziția cea mai însemnată a anului 1860 a fost biblioteca Cserey din Crasna. Vânzarea bibliotecii lui Farkas Cserey a fost anunțată de tribunalul din Zalău în data de 6 august 1860, Muzeul Ardelean împuternicindu-l pe bibliotecarul Károly Szabó pentru cumpărarea ei. Prin această achiziție fondurile bibliotecii s-au îmbogățit cu 2618 volume, printre care trei incunabule și mai multe manuscrise. Dintre acestea, sunt prezentate o lucrare a lui Quintilianus, editată la Veneția, în anul 1493, și un coligat de manuscrise realizat în nordul Italiei în secolul al XV-lea, pentru a cărui copertă s-a folosit o filă de pergament provenit dintr-un manuscris filosofic din secolul al XIV-lea.

În anul 1865 Károly Szabó a cumpărat și cărțile eruditului anticar Pál Burián, de la văduva lui, între care se numără și volumul din 1609 al lui Andreas Calagius, *poeta laureatus*.



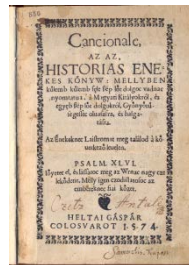
În șirul achizițiilor de biblioteci familiale, următoarea cumpărătură importantă a fost cea a lui Ferenc Csáky din Almașu, despre care putem citi în raportul bibliotecarului tipărit în *Anuarul* pentru anul 1875. Din volumele intrate atunci, cea mai mare valoare intrinsecă o are exemplarul atlasului lui Ortelius,

apărut în anul 1592 care a aparținut lui Gabriel Bethlen. Ca comitele suprem al Hunedoarei, în acest exemplar a făcut însemnări în limba latină și maghiară înainte de a pleca într-o călătorie diplomatică la Constantinopol în anul 1608.

Un moment important în istoricul Societății Muzeului Ardelean îl reprezintă semnarea contractului cu Universitatea din Cluj în 1872, un pas care a influențat profund viața Societății. Pentru fondarea celei de a doua universități de pe teritoriul Ungariei de atunci tocmai la Cluj un rol însemnat l-au jucat tratativele purtate de Imre Mikó cu Ministerul Cultelor și a Educației de la Budapesta, argumentul hotărâtor fiind că viitoarea universitate se poate baza aici pe colecțiile deja existente. Conform contractului, Muzeul Ardelean oferea Universității spre folosință colecțiile sale pentru o taxă anuală de 5000 de forinți. Textul contractului a fost tipărit imediat, dar documentul original este expus acum pentru prima oară publicului larg. Bibliotecile celor două instituții au funcționat de acum în

szimbiozsa, aha cum demonstreaza si registrul de achizitii pentru diferitele facultati, inceput de Károly Szabó si continuat de altii.

Ultimul grupaj cuprinde o selectie de documente privitoare la o exceptionala initiativa a Societatii, ramasa insa in stadiul de proiect. Demarat inca din 1861, acesta propunea editarea unui album al donatorilor Societatii ca semn de recunostinta fata de acestia. Munca de documentare a fost facuta, conform conceptului care prevedea ca fiecare donator sa fie prezentat pe o pagina separata, dar lucrarea a ramas in manuscris. Expozitia se incheie cu fisiile intocmite pentru doi dintre ceicare au sprijinit in multe forme Muzeul Ardelean, si anume Károly Torma, respectiv Antal Czecz, langa care am expus donatia celui din urma: lucrarea *Cantionale*, o tiparitura clujeana rara din 1574, datorata lui Gáspár Heltai.



160 ÉVES AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület fennállásának 160. évfordulójára rendezett kiállításunk anyagát az Egyesület részlegünkön őrzött dokumentumaiból, könyveiből és kötetes kézírataiból válogattuk, igyekeztünk, hogy ezúttal a könyvtárállomány gazdagságát is megmutassuk. Célunk az Egyesület megalakulását megelőző néhány év forrongó várakozásának, majd a megalakulást követő ünnepi pillanatok megmutatása, amelynek az erdélyi társadalom életében meghatározó mozgósító ereje volt. Nagyrészt ennek köszönhető az Egyesület gyűjteményeinek kialakulása is, amelyben hatalmas szerepet játszottak a nagylelkű adományozók, e dokumentumok egyrésze a könyvtárunkban őrzött egyesületi levéltár anyagában található. Kiállításunk anyagának válogatásakor az EME gyűjteményei közül elsősorban a könyvtári állomány kialakulására, bővítésének módjaira figyeltünk.

A kiállítás anyagát hat tematikus csoportba rendeztük.

Az első csoport az alapítás körüli dokumentumokat, kéziratokat és annak illusztratív eszközeit (metszet, fénykép) foglalja magában. Köztudott, hogy már az 1841-43-as országgyűlésen megfogalmazódott az igény egy erdélyi múzeum alapítására. A bécsi udvarral ezügyben folytatott tárgyalások további elhúzódását kívánta megszüntetni gróf Mikó Imre, amikor 1856-ban az Alsó-

Szén utcai (később Mikó, majd Clinicilor utca) villáját felajánlotta az EME gyűjteményeinek befogadó helyéül. A villáról készült kiállított metszet talán Kühn Vilmos kőmetsző munkája.



Az alapítást sürgető szervezkedés 1856-ban erősödött fel, ez év márciusában Mikó Imre felhívásban fogalmazta meg és tette közzé a Múzeum Egyesület fő feladatait. Ezzel olyan mozgalmat indított el, amely Erdély határain is túlnyúlt, biztatás hozzá kívülről is érkezett. Ezt egy szép kivitelezésű kéziratos zenei kotta is mutatja, melynek szerzője a salzburgi Peter Wittek, aki ezt az indulót 1856-ban minden valószínűség szerint valóban egyenesen Mikó Imre számára készítette, mint az Erdélyi Múzeum-Egylet alapítására írt ünnepélyes zenei felhívást. Az osztrák hatóságokkal folytatott tárgyalásoknak két dokumentuma látható. Karl Schwarzenberg gubernátor 1856. május 28-án Mikó Imréhez címzett levelében az Erdélyi Múzeum nevére vonatkozó javaslatokat tett. Az Egyesület alapszabályait többször is át kellett írni, míg a bécsi udvar elfogadta azokat. A kiállított munkapéldány ennek a több ízben újrafogalmazott szövegnek egyik dokumentuma, itt láthatjuk azokat a kérdéses pontokat is, amelyek átformálást igényeltek. Ezeket követi két, modern kiadásban is ismert Mikó Imre által mondott beszéd, az egyik a folyamatos szerveződésnek, munkának, a másik az ünnepélyes pillanatnak a dokumentuma (az első szervezőbizottság ülése 1857. május 3-án, az alakuló gyűlés megnyitó beszéde 1859. november 23-án). A gyűlés jegyzőkönyvének egy lapját szintén az Egyesület 1859. évi anyagát tartalmazó archívumában őrizték meg, akárcsak az elnökségi tagok megválasztásának szavazati lapjait. Ezek közül az egyesületi elnökké Mikó Imrét, könyvtárossá pedig Szabó Károlyt megszavazó összesítést állítottuk ki. Az egyesületi elnök fényképét Kolozsvár neves fényképésze, Veress Ferenc készítette 1860 körül. Szabó Károly, a neves történész, bibliográfus az őt nagy többséggel könyvtárosnak választó közgyűlési szavazás idején még nagykőrösi tanár volt. A megtiszteltetés és a tudomány szolgálata emelhető ki abból a levélből, amelyet Szabó Károly azután írt Mikónak, miután a szavazás eredményéről értesült. Mikó az egyesületi könyvtárnokság előtt is azzal a meggyőződéssel próbálta Szabó Károly Kolozsvárra hozni, hogy ily módon is az erdélyi tudományosság hasznát szolgálja. Mint köztudott, a régi magyar könyvek bibliográfiájának gondolatát Szabó Károly már korábban megfogalmazta, a munka elkészítéséhez azonban az első legfontosabb gyűjteményt az EME könyvtára jelentette. Az alapítás körül keletkezett ünnepélyes iratok

csoportját egy díszes kivitelezésű kéziratos, a jogász-költő Felszeghy Sámuelnek az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapítására írt, Mikó Imrének címzett dicsőítő költeménye zárja.

A kiállítás második tematikus csoportját az Egyesületet üdvözlő, baráti és intézményes kapcsolatokat kínáló levelezésből válogattunk. Az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek a tudományos közéletben betöltött szerepe szinte már a megalakulás pillanatában kikristályosodott. Az 1860-as év levelezésében számos ilyen, magánszemélyektől és különböző, elsősorban magyar nyelvterületen működő intézménytől érkezett üdvözlő, támogató levelet olvashatunk, a további építkezés azonban a következő éveknek is alapvető feladata maradt, és ehhez a támogatás sem maradt el a későbbi években sem. Nevét a levél borítékjára rejtő két vésztői prédikátor által felajánlott alapítvány a magán támogatók készségességének bizonyítéka, az intézményes kapcsolatokat a Magyar Tudományos Akadémiától, a Magyar Nemzeti Múzeumtól, a Magyar Földtani Társulattól érkezett levelekkel példázzuk. Az erdélyi intézményekkel, társadalommal való kapcsolatot egyrészt a szebeni székhelyű Verein für Siebenbürgisches Landeskunde elnökének, Joseph Trautschnak levelével, valamint az egyesület válaszmányának a görögkeleti egyház püspök, báró Andrei Şagunához írt köszönőlevele is bizonyítja. A további építkezés, más, külföldi intézményekkel való kapcsolatfelvétel dokumentuma az a háromnyelvű levélfogalmazvány, amelyet németországi, angliai és francia tudományos intézményeknek szántak (a kapcsolatok létrejöttét pedig a későbbi évek levelezése bizonyítja). Köztudott az is, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek még megalakulása előtt voltak gyűjteményei, volt könyvtára. Kemény József már az 1841–43-as országgyűlésen felajánlotta könyvtárát egy létesítendő erdélyi múzeum számára. A gróf birtokáról, Gerendről azután hozták el a könyvtárat, miután biztosítani tudták elhelyezését, 1857-ben gróf Bethlen Sándor ajánlotta fel Farkas utcai palotájának földszintjét a könyvtár számára. A feltételek teljesülte után a család részéről a szállítás megkezdődhet – jelenti Gerendről az özvegy Kemény Józsefné jószágigazgatója, Pinzkéri Ferenc, 1857. július 7-én. Ez év augusztusában a legenda szerint 36 szekéren hozták el Kolozsvárra Kemény József bibliotékáját. Kemény József gazdag hagyatékából két darabot állítottunk ki: egy 1571-es évre szóló Eber-kalendáriumot, amelyben Báthory István fejedelem feljegyzései olvashatók. A kötet elején Kemény Józsefnek e témával kapcsolatos, 22 lapnyi kéziratos dolgozata olvasható. A Régi Magyar Könyvtár állománya is számottevően bővült Kemény József könyvtárának



köszönhetően, ezek közüleg viszonylag korai, Krakkóban nyomtatott magyar nyelvű könyvet választottunk ki: Székely István 1559-ben megjelent *Chronica*ját.



Kemény Sámuel, unokafivéréhez hasonlóan szintén a Múzeum-Egyesületnek ajánlotta 10.000 kötetes könyvtárát és levéltári gyűjteményét, amelyek 1860-ban kerültek Kolozsvárra. A könyvtárról jegyzékek készültek, e témában folytatott levelezésnek egyik darabja az Egyesület titkára, Finály Henrik által

szövegezett, Kemény Sámuelnek címzett levél 1860. január 17-ről. Kemény Sámuel könyvtárából a Szenci Molnár Albert által sajtó alá rendezett, 1645-ben Amszterdamban megjelent Bibliájának azt a példányát állítottuk ki, amelyik a kötet supralibrosa és bejegyzései szerint is a fedelelemasszony, Bormenisza Anna tulajdona volt. Kemény Sámuel kéziratgyűjteményéből pedig Apor Péter egyik művének közel kortárs másolatát választottuk, amelynek egyik része az 1676 előtt elhunyt, másik része pedig a szerző jelenéig, 1741-ig élt erdélyi nemesek versbe szedett névsorát tartalmazza.

A felvilágosodás intézményépítőjének, az Erdélyi Nyelvmívelő Társaság létrehozójának, Aranka Györgynek gyűjteménye vásárlás útján a Magyar Tudományos Akadémia birtokába került. Erdélybe való visszahozatala szintén a Múzeum Egylet tényleges megalapítása előtti években történt. Mikó Imre *Leveleskönyvé*be is bemásolta az ezügyben a Magyar Tudományos Akadémiával folytatott levelezését, ebből is látható, hogy a könyvtár gyűjteményének bővítése komoly koncepcióra épült. Olyan gyűjteményt szándékozott visszahozni Erdélybe, amelyet intézményépítés szempontjából elődjének tekinthetett, s amely a régiségek gyűjtése szempontjából a magáéhoz hasonló célokat tűzött ki maga elé. Az Erdélyre vonatkozó történeti forrásokban, illetve irodalmi alkotások szempontjából gazdag Aranka-gyűjtemény megszerzését ezért is tekintette feladatának, és ezért anyagi áldozatokat is hozott: kifizette azt az összeget az Akadémiának, amennyiért az megvásárolta a gyűjteményt. Az Aranka-gyűjteményből egy énekkézirat-kolligátumot választottunk, amelynek elejére a Nyelvmívelő Társaság alapítását meghirdető nyomtatott röpiratot illesztettek, valamint ifjú Teleki Domokosnak egy nyomtatásban megjelentetni kívánt drámakéziratát, amelyet a Nyelvmívelő Társaságnak ajánlott és ajándékozott. A megalakulás utáni időszak könyvtárgyarapításának módjaira mutat néhány példát a kiállítás következő csoportja. Az első néhány évben erős adakozási kedvnek példája a sepsiszentgyörgyi Baricz János adománylistája, az általa

felajánlott könyvek közül Melius Juhász Péter füveskönyve látható a kiállításon. A megalakulás utáni időszakban az adományokat listára vezették, egy ilyen lista maradt fenn az 1860-as évek iratai között is. Aldobolyi Nagy Mihály cizmántori görögkatolikus pap ajándéka egy 18. századi román nyelvű kézirat, a Jelenések könyvéhez fűzött kommentár, ennek kötéstáblájára ragasztott adománylevél szövegéből is látszik, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület ügye nemcsak a magyar nemzetiségűek lelkét mozgatta meg. A könyvtár gyarapodásáról, szükségleteiről a könyvtáros évente jelentést tett a közgyűlés előtt, ezek nyomtatásban is megjelentek az *Erdélyi Múzeum Évkönyvei* című kiadványban, majd az *Erdélyi Múzeum* folyóirat hasábjain.



Az 1871-es évi jelentés szövege fennmaradt a szerző, Szabó Károly kéziratában is. E jelentés mellé olyan köteteket állítottunk ki, amelyek ez év adományai között Szabó Károly felsorolt: Mikó Imrétől érkezett egy pietista mű Huszti Szabó István által készített magyar fordítása, amelynek értékét művészi kötése növeli: zöld bársonnyal bevont kötéstábláit aranyozott ezüst díszítéssel és Thököly Imre fejedelmi címerével ékesítették. Szintén Mikó Imre ekkor érkezett adománya az általa lemásolt oklevélgyűjtemény, amelyet – Mikó Imre szavaival – „az erdélyi kútfőnyomozás megalapítója”, Benkő József állított össze. Ugyancsak e jelentésből tudjuk, hogy a nagyenyedi minorita zárdafőnök, Bolics Imre László jóvoltából könyvtárunk Laskai János művével, Ezópusz mulattató életrajzával, egy unikum kötetel is gazdagodott. A könyvtárgyarapítás másik módja a csere volt. A kiállításon két cserére ajánlott könyvlista látható, mindkettő értékes régi magyar könyveket is tartalmaz: az egyiket Filep Elek, a népdalgyűjtéssel is foglalkozó jogász, a másikat a kolozsvári református kollégium kínálta cserébe. A csere – legalábbis részben – minden bizonnyal megtörtént, ezt bizonyítják a listák mellé állított, az RMK gyűjtőkörébe tartozó, kötetek.

A vásárlás útján fontos családi könyvtárak kerültek az Erdélyi Múzeum-Egyesület birtokába. 1860-ban a legfontosabb beszerzés a krasznai Cserey-könyvtár megvásárlása volt. Cserey Farkas könyvtárának eladását 1860. augusztus 6-án hirdette meg a zilahi kerületi törvényszék, a Múzeum Egyesület Szabó Károlyt bízta meg a vásárlás lebonyolításával. A Cserey-könyvtár révén 2618 kötetel, köztük három ősnymtatvánnyal és számos kéziratkötetel gyarapodott az Erdélyi Múzeum bibliotékája. Ezek közül egy 1493-as Velencében kiadott Quintilianus-kötetet állítottunk ki, valamint egy

Észak-Itáliában, a 15. században készült kéziratcolligátumot, amelynek kötéséhez egy 14. századi filozófiai tárgyú pergamenlapot használtak fel.

A tudós antikvárius, Burián Pál könyveinek egy részét Szabó Károly 1865-ben vette át özvegyétől, e vásárlás során is értékes régi kötetek kerültek az állományba, mint például a német *poeta laureatus*, Andreas Calagius 1609-ben megjelent kötete.



A családi könyvtárak megszerzése sorában a váralmási Csáky Ferenc könyvtárának megvásárlása volt a következő nagyobb beszerzés. A vásárlásról az 1875-ben megjelent *Évkönyvben* olvasható könyvtárosi jelentésből értesülhetünk, s ennek a könyvtárnak egyik, eszmeileg legértékesebb darabja az egykor Bethlen Gábor tulajdonát képező, 1592-ben megjelent Ortelius-féle világatlasz.

Bethlen Gábor ebbe a példányba latin és magyar nyelvű bejegyzését hunyadi főispánként, 1608-ban, konstantinápolyi útja előtt írta be.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület történetének egyik fontos, az Egyesület életét sok tekintetben átalakító eseménye volt az 1872-ben megalakult kolozsvári egyetemmel kötött szerződés. Az akkori Magyarország második egyetemének Kolozsváron történő megalapításában nagy szerepe volt Mikó Imre ezügyben a Vallás és Közoktatásügyi Minisztériummal folytatott tárgyalásainak, érvelésének fő argumentuma volt, hogy az alapítandó egyetem Kolozsváron már komoly gyűjteményekre támaszkodhat. A szerződés értelmében az EME felajánlja tárait, gyűjteményeit az egyetem használatára 5000 forint évi bér ellenében. A szerződés szövegét szinte azonnal megjelentették nyomtatásban, az eredeti okirat azonban első alkalommal szerepel nyilvános kiállításon. Az egyetem és az Egyesület könyvtára ekkortól szimbiózisban élt, ezt tanúsítja a Szabó Károly által elkezdett, majd mások által folytatott, a különböző fakultások számára vezetett beszerzési könyv is.

A kiállítást utolsó csoportjába egy meg nem valósult terv dokumentumaiból válogattunk. A Múzeum-Egyesület a gyűjteményeit önzetlenül támogatók iránti megbecsülés jeléül már 1861-ben eltervezte az adományozók albumának összeállítását és kiadását. A terv elkészült, a munka elkezdődött. Külön lapokra vezették az adományozó nevét és adományait, az összeírás el is készült, ebből látszik, hogy milyen formában óhajtották ezt az albumot közreadni, amire azonban már nem került sor. Ennek az albumtervezetnek két lapját választottuk a kiállítás lezárásául: a Múzeum-Egyesületet számos képpen támogató Torma Károly lapját, valamint a Czech Antalét, ez

utóbbi mellé az általa adományozott ritka kolozsvári nyomtatványt, Heltai Gáspár 1574-ben megjelent *Cancionáléj*át is odatehettük.

CATALOG / KATALÓGUS

CONSTITUIREA SOCIETĂȚII MUZEULUI ARDELEAN AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET ALAPÍTÁSA

1. KÜHN [Vilmos?], *Gróf Mikó kert Kolosvartt = Graf Mikoscher Garten in Klausenburg*, Kolozsvár, Ev. Ref. Colleg. Könyvnyomdája, [19. század vége? sfârșitul secolului al 19-lea?].
Gravură / Metszet. (Stampe XVII/20b)
2. Peter WITTEK, *Huldigungs-Marsch für das Piano forte: seiner Excellens dem Herrn Emerich Grafen von Mikó [...] zur Feier dem Gründer [des] Siebenbürgisches Landesmuseum*, 1856.
Note muzicale, manuscris / Kéziratos kotta. (Ms. 2281)
3. Scrisoarea guvernatorului Transilvaniei Karl SCHWARZENBERG către contele Imre Mikó cu propunerile legate de numele Societății Muzeului Ardelean, Sibiu, 28 mai 1856. – Act oficial în lb. germană / Karl SCHWARZENBERG, Erdély kormányzójának levele Mikó Imréhez, Szeben, 1856. május 28. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület nevére tett javaslatok. (Col. Doc. 176/1859/7)
4. Regulamentul Societății Muzeului Ardelean – variantă de lucru din 1859. / Az Erdélyi Múzeum-Egyesület készülő szabályzata – 1859. (Col.Doc. 176/1859/9)
5. Discursul contelui Imre MIKÓ la prima ședință a comisiei de organizare, despre evenimentele ce s-au desfășurat pentru constituirea Societății, despre scopurile lui și despre sarcinile care urmează, Cluj, 3 mai 1857. / MIKÓ Imre beszéde az Erdélyi Múzeum-Egyesület szervezőbizottságának első nagygyűlésén, amelyben felvázolja az Egyesület alapításával kapcsolatos addigi tetteket, ismerteti a célokat, feladatokat, Kolozsvár, 1857. május 3. (Ms. 3567/IV)
6. Discursul contelui Imre MIKÓ la adunarea constitutivă a Societății Muzeului Ardelean, Cluj, 23 noiembrie 1859. / MIKÓ Imre beszéde az Erdélyi

Múzeum-Egyesület 1859. november 23-án nyílt alakuló közgyűlésén. (Ms. 2886)

7. Fragment din protocolul adunării constitutive a Societății Muzeului Ardelean. / Részlet az alakuló közgyűlés jegyzőkönyvéből. (Col.Doc. 176/1859/33)

8. Voturi de la prima adunare constitutivă: lista voturilor pentru președintele Societății Muzeului Ardelean. / Az első választmányi gyűlés szavazásai: az elnökre leadott szavazatok listája. (Col.Doc. 176/1859/33/f. 32)

9. VERESS Ferenc: Gróf Mikó Imre
Fotografie originală din jurul anului 1860. / Eredeti fénykép, 1860 körüli felvétel. (Foto I.M/47)

10. Voturi de la prima adunare constitutivă: lista voturilor pentru bibliotecarul Societății Muzeului Ardelean. / Az első választmányi gyűlés szavazásai: a könyvtárosra leadott szavazatok listája. (Col.Doc. 176/1859/33/f. 25)

11. Scrisoarea lui Károly SZABÓ către Mikó Imre, prin care arată că se simte onorat că fost ales în postul de bibliotecar, post pe care îl acceptă cu mult entuziasm, Nagykőrös, 5 decembrie 1859. / SZABÓ Károly levele Mikó Imréhez, amelyben örömét fejezi ki, hogy a Múzeum Egyesület könyvtárosává választották, s nagy lelkesedéssel készül új hivatását gyakorolni, Nagykőrös, 1859. december 5. (Col. Doc. 176/1859/73)

12. FELSZEGHY Sámuel, *Emlékezés a Múzeum-Egylet alakuló gyűlésére, 1859.* [*Memoria adunării constitutive a Societății Muzeului Ardelean, 1859.*]
Odă în manuscris, dedicată contelui Mikó Imre / Mikó Imrének ajánlott dicsőítő költemény. (Ms. 351)

SCRISORI DE FELICITARE. RELAȚII CU ALTE INSTITUȚII

ÜDVÖZLŐ LEVELEK. KAPCSOLATOK MÁS INTÉZMÉNYEKSEL

13. Scrisoare de donație a preoților din Debrețin, Benjamin Félegyházi și János Vésztői Csák către Societatea Muzeului Ardelean, Vésztő, 1 noiembrie 1859. / Félegyházi Benjámín és Vésztői Csák János debreceni prédikátorok és tanítók adománylevele az Erdélyi Múzeum Egyesületnek, Vésztő, 1859. november 1. (Col.Doc. 176/1859/42)

14. Scrisoare de felicitare a Academiei Maghiare de Științe către președintele Societății, contele Mikó Imre, exprimând speranța unor relații frățești între cele două instituții, Pesta, 1 noiembrie 1859. / A Magyar Tudományos Akadémia üdvözlő levele az Erdélyi Múzeum-Egylet elnökéhez,

gróf Mikó Imréhez, amelyben a két intézmény közötti testvéri kapcsolat reményét fejezik ki, Pest, 1859. november 1. (Col.Doc. 176/1859/44)

15. Scrisoare de felicitare din partea Muzeului Național Maghiar către președintele Muzeului Ardelean, Pesta, 17 noiembrie 1859. / A Magyar Nemzeti Múzeum üdvözlő levele gróf Mikó Imréhez, a Múzeum-Egylet elnökéhez, Pest, 1859. november 17. (Col.Doc. 176/1859/47)

16. Scrisoare de felicitare din partea Societății Maghiare de Geologie către Muzeul Ardelean, Pesta, 19 noiembrie 1859. / A Magyarhoni Földtani Társulat üdvözlő levele a Múzeum-Egyletnek, Pest, 1859. november 19. (Col.Doc. 176/1859/52)

17. Scrisoare de felicitare și de prietenie a lui Joseph TRAUTSCH, președintele societății Vereins für siebenbürgische Landeskunde, către Muzeul Ardelean, Sibiu, 17. noiembrie 1859. / Joseph TRAUTSCH, a Vereins für siebenbürgische Landeskunde elnökének üdvözlő baráti levele a Múzeum-Egyletnek, Nagyszeben, 1859. november 17. (Col.Doc. 176/1859/55)

18. Scrisoarea Comitetului Muzeului Ardelean de mulțumire pentru sprijin și donații către mitropolitul Andrei Șaguna, Cluj, 7 august 1861. / A Múzeum-Egylet igazgatói választmányának köszönőlevele báró Andrei Șaguna görögkeleti püspökhöz az Egyletnek nyújtott támogatásáért és adományaiért, Kolozsvár, 1861. augusztus 7. (Col.Doc. 176/1861/70)

19. Concept de scrisoare în trei limbi pentru căutarea de parteneri în țări străine, Cluj, 24 februarie 1862. / Háromnyelvű levélfogalmazvány: az Erdélyi Múzeum-Egyesület kapcsolatkeresése külföldi intézményekkel, Kolozsvár, 1862. február 24. (Col.Doc. 176/1862/23)

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET KÖNYVTÁRI GYŰJTEMÉNYE AZ ALAKULÁS IDŐSZAKÁBAN BIBLIOTECA SOCIETĂȚII MUZEULUI ARDELEAN ÎN PERIOADA CONSTITUIRII

20. Scrisoarea lui Ferenc Pinzkéri, inspectorul bunurilor văduvei lui Kemény Iosif, către Imre Mikó despre preluarea bibliotecii contelui, Luncani, 7 iulie 1857. / PINZKÉRI Ferenc, özv. Kemény Józsefné javai felügyelőjének levele Mikó Imréhez gróf Kemény József könyvtárának átvételéről, 1857. július 7, Gerend. (Col.Doc 176/1859/18)

21. Paul EBER, *Calendarium historicum* conscriptum a Paulo Ebero Kitthingensi, Wittenberg, Johannes Crato, 1571.

Donația lui Iosif Kemény / Kemény József adománya. (Ms. 1347)

22. SZÉKELY István, *Chronica ez világnak dolgairol* [*Cronica despre lucrurile lumii acesteia*], Craccoba [Krakow], Striykouiai Lazar, 1559.

Donația lui Iosif Kemény / Kemény József adománya. (BMV 295; RMK I. 156)

23. Scrisoarea conducerii Societății Muzeului Ardelean către contele Sámuel Kemény despre conscripția cărților oferite bibliotecii Societății și transportarea lor, Cluj, 7 ianuarie 1860 / A Múzeum-Egylet választmányának levele gróf Kemény Sámuelhez gyűjteményének összeírásáról és a Múzeum-Egylet könyvtárába való beszállításáról, Kolozsvár, 1860. január 17. (Col.Doc. 176/1860/12)

24. *Szent Biblia, az az Istennek az Ó és Uy Testamentomában foglaltatott egész Szent Írás* [*Sfânta Scriptură*], Amsterdam, Iansonius, 1645.

Donația lui Samuel Kemény / Kemény Sámuel adománya. (BMV 2366; RMK I. 766)

25. APOR Péter, *Syntagma et syllabus mortuorum ante aetatem meam, az az a születésem előtt az 1676 esztendő előtt való holtaknak számok és nevek* (...) [*Repertoriul personalităților care au trăit înainte de 1676*].

Copie din prima jumătate a secolului al 19-lea / 19. század eleji másolat.

Donația lui Samuel Kemény / Kemény Sámuel adománya. (Ms. 213)

26. Scrisoarea lui Imre Mikó către Ferenc Toldy, secretarul Academiei Maghiare de Științe, în legătură cu cumpărarea colecției lui György Aranka pentru o viitoare bibliotecă a Muzeului Ardelean, Cluj, 19 noiembrie 1856. / Mikó Imre levele Toldy Ferenchez, a Magyar Tudományos Akadémia titkárához az Aranka-gyűjtemény megvásárlása ügyében, Kolozsvár, 1856. november 19. (Ms. 3567/IV)

27. Apelul Societății pentru Limba Maghiară / A Magyar Nyelvművelő Társaság felhívása.

Parte din coligatul: *Miscellenák egybekötve*, Colecția Aranka, începutul secolului al 19-lea / Aranka gyűjtemény, 19. század eleje. (Ms. 753)

28. TELEKI Domokos: *Spanyolok Mexicoba: szomorú játék VI. felvonásokba: spanyol historicus szerint ki-dőlgozva* [*Spanioli în Mexic, dramă în patru acte după un istoric spaniol*], [Marosvásárhely?], 1795.

Manuscris contemporan / Korabeli kézirat.

Din colecția Aranka / Az Aranka -gyűjteményből. (Ms. 342)

ÎNBOGĂȚIREA FONDURILOR BIBLIOTECARE
A KÖNYVTÁR GYARAPÍTÁSA

29. Donația lui János Baricz către Muzeul Ardelean, din anul 1860 / Baritz János adománya a Múzeum Egyesületnek 1860-ból. (Col.Doc. 176/1860/85/138)
30. MELIUS JUHÁSZ Péter, *Herbarium az faknak, füveknek nevekről, természetekről és hasznairól* [Ierbar despre numele copacilor și ale plantelor, despre caracteristicile și folosința lor], Kolozsvár, Heltai Gáspárné, 1578.
Donația lui János Baricz / Baricz János adománya. (BMV 592; RMK I. 141)
31. Lista donațiilor de obiecte muzeale și cărți din anul 1860. / A muzeális tárgyak és könyvek adományainak listája 1860-ból. (Col.Doc. 176/1860/85)
32. Andreas CAESARIENSIS, *Tâlcuire în Apocalipsis adecă descoperirea Sfântului Apostolului și Evanghelistului Ioan Bogoslov*, [s.l.], [secolul al 18-lea]
Donația lui Mihai Aldobolyi Nagy, preot greco-catolic din Țigmandru, manuscris chirilic / Aldobolyi Nagy Mihály cikmántori görögkatolikus pap adománya, egy cirill betűs kézirat. (Ms. 889)
33. Raportul anual al bibliotecarului Károly SZABÓ pentru anul 1871. / SZABÓ Károly könyvtári jelentése az 1871-es évre. (Col.Doc. 176/1872/83)
34. Johann ARNDT, *Keresztyéni jószágos tselekedetekkel tellyes paraditsom kertetske (...)* [Paradisul faptelor bune creștine, traducere], Kolozsvár, Misztótfalusi Kis Miklós, 1698.
Donația lui Imre Mikó / Mikó Imre adománya. (BMV 9414; RMK I. 1524)
35. BENKŐ József, *Collectaria ad res Transilvanicas facientia. Fragmina Historiolarum Transilvanicarum*, [s.l.], 1844.
Copia și donația lui Imre Mikó / Mikó Imre másolata és adománya. (Ms. 568)
36. LASKAI János, *Az Aesopus eleteröl, erköltseröl, minden fö dolgairol es halalarol valo historia* [Cronică despre viața, faptele și moartea lui Esop], Debrecen, [Csáktornyai], 1592.
Donația lui Imre László Bolics, guardianul mănăstirii minorite din Aiud; exemplar unicat / Bolics Imre László, nagyenyedi minorita zárdafőnök ajándéka, unikum. (BMV 975; RMK I. 253)
37. *Filep Elek által az Erd. Múzeum részére cserébe ajánlott könyvek jegyzéke* [Lista cărților oferite pentru schimb de Elek Filep către Muzeul Ardelean]. (Col.Doc. 152)
38. *Magyar arithmetica, az az számvetesnec tudomanya* [Aritmetică maghiară], Kolozsvár, [typ. Heltai], 1591.

Din schimbul oferit de Elek Filep / Filep Elek által ajánlott csere útján. (BMV 940; RMK I. 244)

39. *A kolozsvári ref. collegium könyvtára által az Erd. Múzeum részére cserébe ajánlott könyvek jegyzéke*[Lista cărților oferite pentru schimb de colegiul reformat din Cluj către Muzeul Ardelean]. (Col.Doc. 152)

40. Pathai István, *Az sacramentomokrol in genere és kivaldkeppen[!] az Vr vachoraiarol valo köniuechke, (...) [Carte despre sacramento, cu privire îndeosebi la Cina Domnului]*, [Sicz], [Manlius], 1593.

Din schimbul oferit de colegiul reformat din Cluj / A kolozsvári ref. kollégium által ajánlott csere útján. (BMV 1040; RMK I. 276)

41. Anunțul Tribunalului din Zalău despre vânzarea bibliotecii Cserey, Zalău, 6 august 1860. / A Zilah kerületi törvényszék hirdetése a Cserey-könyvtár eladásáról, Zilah, 1860. augusztus 6.

(Col.Doc. 176/1860/189–190)

42. Raportul lui Károly Szabó despre cumpărarea bibliotecii Cserey, Cluj, 3 octombrie 1860 / SZABÓ Károly jelentése az Erdélyi Múzeum választmányának a Cserey-könyvtár megvásárlásáról, Kolozsvár, 1860. október 3. (Col.Doc. 176/1860/201)

43. QUINTILIANUS, Marcus Fabius, *Institutiones oratoriae. Cum annotationibus Raphaelis Regii*, Venetiis, Bonetus Locatellus pro Octaviano Scoto, 1493.

Din achiziția bibliotecii Cserey / A Cserey könyvtárból. (Inc. 47)

44. a. Leonardus BRUNUS, *De militia* (1r–16v); b. Poggius BRACCIOLINUS, *De nobilitate* (17r–39r); c. Bonacursius PISTORIENSIS, *Controversia de nobilitate*(40r–56v); d. Coluccius SALUTATUS, *Declamatio Lucretiae* (57r–60r), orig. N. Italia; sec. XV.

Legătură carton învelit în pergament provenit dintr-un manuscris filosofic, sec. XIV / Kartonkötése 14. századi filozófiai kéziratot tartalmazó pergamen.

Din achiziția bibliotecii Cserey / A Cserey könyvtárból. (Ms. 403)

45. Lista cărților preluate de la văduva lui Pál Burián cu avizul lui Károly Szabó, Cluj, 18 martie 1865. / Özv. Buriánnétól átvett könyvek listája, Szabó Károly láttamozásával, Kolozsvár, 1865. március 18. (Col.Doc. 152).

46. Andrea CALAGIO, *Natales illustrium virorum, foeminarum, urbium, academiaram, et monasteriorum*, Frankfurt, Friedericus Hartman, 1609.

Din achiziția de la văduva lui Pál Burián / Buriánnétól vásárlás. (C.V. 3685)

47. [SZABÓ Károly], *Könyvtárnok jelentése [1874-es évre] [Raportul bibliotecarului pentru anul 1874]* in *Erdélyi Múzeum*, 1875. (108038)

48. Abraham ORTELIUS, *Theatrum Orbis Terrarum*, Antverpiae, Plantin, 1592.

Din achiziția bibliotecii Csáky / A Csáky könyvtárból. (Atlase 64)

SOCIETATEA MUZEULUI ARDELEAN ȘI UNIVERSITATEA DIN CLUJ AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET ÉS A KOLOZSVÁRI EGYETEM

49. Contractul între Ministerul Cultelor și Educației și Societatea Muzeului Ardelean în privința constituirii universității din Cluj, Cluj, 15 iulie 1872. / Szerződés a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatási Minisztérium és az Erdélyi Múzeum-Egyesület között a Kolozsváron létrehozandó egyetem ügyében, Kolozsvár, 1872. július 15. (Col.Doc. 176/1872/76)

50. [SZABÓ Károly], *Számadásom a kolozsvári m. kir. egyetem könyvtára 1872. október 1-től [-1891] általam felvett és kezelt pénzről* [beszerzési napló] / [Raportul lui Károly Szabó despre banii cheltuiți pentru biblioteca Universității din Cluj – registru de achiziții cărți]. (Col.Doc. 106/I)

ALBUMUL DONATORILOR

AZ EME ADOMÁNYOZÓINAK ALBUMA

51. Conceptul albumului donatorilor Muzeului Ardelean înaintat către comitetul Societății, Cluj, 2 octombrie 1861. / Albumtervezet előterjesztése a Múzeum Egylet választmányához az adományozók albumának elkészítésére céljából, Kolozsvár, 1861. október 2. (Col. Doc. 176/1861/83)

52. HELTAI Gáspár, *Cantionale az az Historias enekes könyv : mellyben külemb külemb fele szép lőt dolgoc vadnac nyomtatva, a magyari királyokról, és egyeb szép lőt dolgokról, (...) [Carte de cântece istorice]*, Kolozsvár, Heltai, 1574.

Donăția lui Antal Czecz / Czecz Antal adománya. (BMV 550; RMK I. 94)